

EIGEN AAN MENSEN

EIGEN AAN MENSEN

JEF STROO

ROMAN

2024

BEEFCAKE PUBLISHING

Voor Riet, lieve scherprechter van mijn literaire arbeid, jouw eerlijke zijn is een lichtbaken voor velen.

Voor Camille, Louise en Manon, jullie energie en eigen kijk op de dingen, houdt mijn blik open en mijn gemoed hoopvol.

Voor Sarah, Laure en Willem, surfend op de golven van een gevuld leven, houd oog op de vele lagen in jezelf en zoek naar evenwicht.

Voor Renée, Casper, Gloria, Olivia en Charles, de toekomst behoort jullie toe, daaraan zijn wij, volwassenen, schatplichtig.

‘There is no Devil, only the Shadow caused by Man obscuring God’s radiant splendour (...) Man must learn to stand and walk with his spirit rather than crawl with his technology before he allows that technology (...) to destroy him.’

Iain Banks uit *Whit*

Woensdag 11 december 2019, onderweg

Late middag

De passagier op de achterbank dommelt al een tijdje in, Hakim Haddad ziet het in de achteruitkijkspiegel. Een sprankel onrust springt heel even op terwijl zijn hersenen routinematig de verkeersprikkels registreren. Ademt de vrouw nog? Een vervelende mist bemoeilijkt het zicht, maar geeft later met tegenzin de strijd op tegen overmoedige decemberzonnestrallen. Op de eerste rijstrook besnuffelen vrachtwagens elkaar, bijna bumper tegen bumper, druk verkeer, maar het loopt al bij al vlot. Hakim laveert van de tweede naar de derde rijstrook en terug, terwijl zijn blik fracties van seconden over en weer pendelt tussen het verkeer voor hem en het beeld in de achteruitkijkspiegel.

Hoelang slaapt de dame eigenlijk al? Een halfuur geleden, toen hij aan de drukte rond Brussel ontsnapte, vielen de ogen van de bejaarde vrouw af en toe dicht. Haar hoofd hangt nu al een tijdje slap naar vooren en ze knikkebolt bij elke beweging van de auto, haar mond lichtjes geopend. Er verschijnt een glimlach rond Hakims lippen, in gedachten ziet hij het hondje dat vroeger op de hoedenplank van zijn vaders auto stond. Hij en zijn zus tikten om beurt op de kop van het beestje en lachten tevreden met het voorspelbare, enthousiaste geknik. Wie kwam er op het idiote idee om een hondenpoppetje te maken met een nek dat in een veel te grote hals heen en weer danst?

Hakim voelt de drang opkomen om een experiment uit te voeren. Bij het veranderen van rijstrook volgt het hoofd van de dame gewillig elk maneuver van de auto. Plots wordt haar knikkebollen met een schok onderbroken, de passagier opent haar ogen, lijkt hem even aan te staren, maar drukt vervolgens haar hoofd tegen de hoofdsteun. Staan oude mensen moe op en brengen ze hun dag knikkebollend door? Hij merkt hoe de dame diep in- en uitademt, waarna haar oogleden opnieuw

dichtvallen. Heb je als je oud bent nog een ander doel dan de tijd te verslapen?

De taxichauffeur is gerustgesteld, de dame is oké en hij concentreert zijn blik op de autolichten voor hem. Wat zet een bejaarde vrouw ertoe aan om een trip van Brussel naar Calais te ondernemen, in haar eentje? Hij kan niet inschatten hoe oud de dame precies is, maar – volgens de uitgezakte jaarringen in haar gezicht – lijkt ze minstens de tachtig gepasseerd. Een verzorgde vrouw en nog steeds bij de pinken, dat stelde hij vast toen ze na het instappen gedurende enkele minuten een beleefdheidsbabbel met hem opzette, vooraleer ze in een slaappolonaise wegzakte.

‘Hoelang rijdt u al voor deze taxidienst, jongeman?’

Hij liet de vraag passeren, dacht ze misschien dat hij nog minderjarig was of dat hij zijn rijbewijs op de zwarte markt had gekocht? Ze verraste hem met die opmerking toen hij het adres in de gps van de auto intikte. ‘Misschien gebruik je toch beter Waze, beste man, die geeft je alle recente verkeersinformatie, je weet wellicht dat de meeste verkeersinfarcten in dit land worden veroorzaakt door ongecoördineerde wegenwerken?’

Ja, een dame die zich niet zomaar met om het even wie of gelijk waarnaartoe laat rondrijden. Ze beviel hem wel.

‘Hakim, om elf uur haal je mevrouw Blomsfeld op aan dit adres. Ze reserveerde een rit naar Escalles, Noord-Frankrijk, even voorbij Calais, een buitenkansje voor jou, toch?’

Zijn baas lachte. Hij mocht Hakim wel, de nieuwe chauffeur die hij drie maanden geleden aangeworven had. Hij vertrouwde de nieuweling af en toe ook een opdracht voor een trouwe klant toe, hoe kun je anders weten welk vlees je in de kuip hebt?

‘Mevrouw Blomsfeld is een goede klant, wees correct en doe een poging om Nederlands te spreken.’

Verdonckt junior – eigenaar van Taxis Verts – probeerde zijn vaste klanten ter wille te zijn, hoewel hij ook wel wist dat deze dame vlot Frans en Engels sprak.

Met uitzondering van de Nederlandse taal, zag Hakim de klus wel zitten.

De zilverkleurige Audi rijdt de Belgisch-Franse grens over. Even denkt de chauffeur eraan om de dame te wekken, maar het zachtjes dommelende hoofd vraagt hem om met rust gelaten te worden. Toen ze pas vertrokken waren, polste de vrouw naar mogelijke obstakels onderweg naar Frankrijk.

‘Wat denkt meneer, zijn er acties te verwachten aan de grens?’

Hakim schudde ontkennend het hoofd en zocht de blik van mevrouw Blomfeld in de spiegel. God, moest hij in het Nederlands antwoorden?

‘Neen, denk niet, mevrouw, betoging in weekend.’

Dan toch maar de paar Nederlandse woorden waar hij vrij zeker van was eruit gegooid. Vanachter sterke brillenglazen, gevat in een gevlekt montuur, lachten tijdloze ogen hem verbaasd toe, uitvergroot. Grappig-groot, het sprookje van Roodkapje en de wolf schoot door zijn gedachten.

Attent, dacht de dame, weinig Franstalige Belgen doen het beter. Het Nederlands was de taal van haar vader, een taal die ze zelf maar zelden sprak en af en toe opblonk, net zoals haar vaders gouden trouwring die ze erfde. Hakim Haddad maakte zich de bedenking dat de stem van zijn passagier nog opvallend stevig en toonvast klonk, hoewel de jaren het timbre toch met een grove zandkorrel bewerkten. In zijn verbeelding probeerde hij de gerimpelde gelaatstrekken te fotoshoppen: hij verbeeldde zich een mooie jonge vrouw. Een warme, vriendelijke charme fonkelde doorheen haar blik.

En dan gingen zijn gedachten dieper in op haar vraag, *waren er vandaag dan geen acties?* Goede vraag, jawel, ‘les Gilets jaunes’ organiseerden met de regelmaat van een klok protestacties. Maar, het vuur van de acties leek uit te doven. Zochten de media nieuwe feiten om lezers te lokken? Toen de Arc de Triomphe in de brokken van de vernielingsdrang van herrieschoppers deelde, nam de stress bij politici toe. Hakim las de kranten en voelde in de eerste plaats sympathie voor het protest van vele gewone Franse burgers. Wat hem betreft waren alle politieke

leiders wereldwijd gelijk, klonen van elkaar. Macrons voorganger, François Hollande, bleek in Hakims ogen al een even grote sukkel, met als grootste verdienste dat hij met lef 's nachts op een scooter door Parijs scheurde, voortgestuwd door de adrenaline van de liefde. Politici? Ze behoorden tot de familie van de zandmossel, die je dus zo snel mogelijk uitspuwde. Hij had wel door dat regeringsleden met toegeknepen billen dag na dag het aantal manifestanten telden. Kon het hem eigenlijk wat schelen dat Franse burgers minder pensioen zouden krijgen en langer moesten werken? In Algerije moest het begrip 'pensioen' nog worden uitgevonden. Schapen hoeden in de bergen, dat stond hem te wachten als hij oud en versleten zou terugkeren naar het land van zijn vader. Niet dat hij dat ook maar even van plan was, evenmin als hij eraan dacht om zijn leven lang met een taxi rond te rijden.

Vorbij Calais neemt hij afrit 40 en slaat af richting Peuplingues. De taxi vermindert nogal bruusk snelheid. De dame achterin opent haar ogen, zucht en kijkt op haar polshorloge, 14.30 uur. Bij het vertrek uit Brussel vertelde de jongeman haar dat de trip naar Calais hem goed uitkwam; hij zou op zijn terugtocht een bezoek brengen aan zijn oudste zus, die in de buurt van Calais woont. In haar beleving stelde die stad maar weinig voor. Er stond wel een mooi beeldhouwwerk van Rodin, *De Burgers van Calais*, een van de twaalf kopieën die werden afgegoten. Jammer, maar de beeldenpartij kreunde onder de uitlaatgassen van auto's en stadsbussen rondom het kleine stadspark.

'Hoe heet jouw zus, jongeman?' De vraag verraste hem.

'Saliha.'

Hij zocht de ogen van mevrouw Blomsfeld, had hij eraan moeten toevoegen dat die naam 'eerlijk' betekent? De passagier sloot opnieuw haar ogen.

Ondertussen sluipt de taxi door de 'zone 30' van het piepkleine dorpje Peuplingues. Er valt op straat geen 'citoyen' te bespeuren, ook geen 'sans culotte', bedenkt hij. Van de lessen geschiedenis onthield hij vooral die zaken die door een of andere cartoon een beeld in zijn geheugen griften.

‘Daarboven aan het monument met het grote kruis halen we een frisse neus.’

De benige vingers van de vrouw knijpen in zijn schouder en houden dit vol tot de auto het asfalt verlaat en op het grind tot stilstand komt. De regen is opgehouden. De dame stapt uit, steunend op het portier en grijpt haar stok. Ze zet enkele waggelstappen en kletst het portier achter zich dicht. De kraag van haar bontjas houdt ze dicht tegen haar gezicht aangedrukt.

Wat doe je toch, mens, denkt Hakim. Hij kijkt bezorgd hoe zijn passagier zich vooroverbuigt om niet door de heftige windstoten te worden omvergeblazen. Hakim aarzelt, moet hij haar ondersteunen vooraleer ze als een strohalm wegvliegt? Hij ziet hoe de dame om zich heen kijkend het glooiend winterlandschap keurt. De omgeving lijkt op een lappendeken gedrenkt in een lichtgroene kleur afkomstig van kortelings ontkiemd gewas – wintertarwe, denkt ze – afgewisseld met vlekken donkere, slapende aarde. Hier en daar steekt een bosje kale takken uit de grond, zoals naalden op een speldenkussen. ‘La mer’ is vanop die plaats niet meer dan een schaamlapje grijsgroene zee, daar beneden op zo’n duizend meter afstand, recht voor haar. Zo’n vijftien jaar geleden stapte Esther hier voor het eerst uit haar auto, aan ditzelfde metershoge kruis.

Kort daarna reed zij tussen de stenen pijlers van de verdwenen toegangspoort van La Grand’ Maison door. Ze was onder de indruk van de imposante vierkantshoeve die haar met open armen ontving; het gebouwencomplex leek op een oude dame gekleed in een jurk van bloeiende planten, net zoals zijzelf. Vijftien jaar geleden al... God, sindsdien verblijft ze hier gemiddeld drie tot vier keer per jaar. Een ‘vrijwillige afzondering’ noemt ze haar verblijf aan de Noord-Franse kust. Schrijven heeft ze altijd gedaan; eerst in gedachten, later op papier of laptop. Schrijven bracht haar leven in balans, maar dat kon ze aan niemand uitleggen. Denken is als spreken in jezelf, schrijven is woorden zoeken voor die gedachten, maar ze strubbelen tegen, die woorden, ze geven wederwoord, die gedachten, als je ze herleest en herschrijft... Je bent ook altijd je eigen eerste en laatste lezer, met die wetenschap hield zij haar schrijfsels voor zichzelf... Esther ontdekte het schrijven als een

manier om haar leven vast te houden en wat haar overkwam los te laten in eenzelfde beweging: herinneren en kijken naar, koesteren of schrikken, het maakte niet uit, zij werd er meer een door met zichzelf.

Esther blikt terug op haar leven, op het korte samenleven met haar man Ohanze die plots overleed, op de relatie met haar eerste man Aaron die voor zijn vaderland sneuvelde, op haar zoon David en haar dochter Kaylee die beiden hun vaders niet of nauwelijks gekend hadden. Hierover spreken lukte haar zelden, erover schrijven was een zoektocht naar harmonie en aanvaarding en sinds enkele jaren zondert ze zich daarvoor geregeld enkele dagen af.

15 uur

Zoals gewoonlijk laat Esther Blomsfeld de taxi eerst doorrijden tot in het dorp voor een bezoekje aan de kleine parochiekerk. Ja, verwonderlijk, maar de deur van de kerk blijkt ook nu niet op slot, nooit eigenlijk. De paar honderden meters die haar vanaf het kerkplein van de zee verwijderen, durft zij vandaag echter niet op eigen houtje aan te vatten, de wind gaat wel erg wild tekeer. Een pancarte aan de deur van de bar l'Escale vermeldt *'Jaarlijks verlof, opnieuw open op 26/12'*, die boodschap doet haar besluiten om meteen haar logement op te zoeken.

'Madame Blomsfeld, u bent er al.'

Clarisse Morel, eigenares van La Grand' Maison, stapt in het voorportaal van studio G5. Ze kijkt verbaasd in de ogen van Esther Blomsfeld die even daarvóór haar reistas in de inkom neerzette en de binnendeur van de studio openduwde..

'Een oude inbreker is gemakkelijk bij de kraag te grijpen, niet?' Beide dames lachen.

'Gaat u alstublieft naar binnen, mevrouw Blomsfeld, en ik ben zo meteen klaar.'

Esther Blomsfeld kijkt toe hoe de eigenares enkele kerstballen aan de staande lamp ophangt en knoopt haar jas open.

'Het verkeer op de A16 liep vlot en beneden in het dorp viel er niets te rapen. De wind blies me onmiddellijk hierheen.'

Clarisse Morel lijkt de opmerking niet te horen, ze hangt nog snel wat kerstversiering aan de lichter boven de tafel, knipt een staande lamp aan en keert zich glimlachend naar haar bezoekerster.

‘Alles goed met u, mevrouw Blomsfeld?’

Madame Morel – haar meisjesnaam is Clarisse Durand – overschreed onlangs de kaap van 70 jaar. Zestig was pijnlijk, dat vertrouwde zij ooit aan haar trouwe logee toe, maar de ‘lucky seven’ leek echt onoverkomelijk, alsof er sindsdien een almaar groter wordend zwaard van Damocles boven haar hoofd hing. Hoewel Esther Blomsfeld een ‘habituée’ was, spraken beiden elkaar aan met ‘madame’ en de familienaam, hun contact was daarom niet minder hartelijk. Wat brengt u, in de donkerste tijd van het jaar, naar hier, mevrouw Blomsfeld? De vraag blijft onuitgesproken in de gedachten van de eigenares hangen, ja, ze vindt het altijd fijn om ‘madame l’écivain’ te ontvangen.

Enkele minuten later nipt Esther van een kop Nescafé Gold, decafeïné. Ze neemt een hoofdkussen van het bed, duwt dat achter haar rug en laat zich in de oude fauteuil met gebarsten lederen hoes, uitzakken. Naast haar legt ze het obligate stapeltje boeken dat ze overal meeneemt. De staande lamp geeft voldoende zachtgeel licht om te lezen. Precies hierom zoekt ze La Grand’ Maison graag op, om rust te brengen in haar geest, alleen te zijn met zichzelf. Nadenken en je gedachten laten zijn, ze ondergaan, tot ze oplossen in een verlossende stilte, je kan het ook mediteren noemen. Ze opent *De geschiedenis van het denken* van André Klukhuhn, een vuistdik boek dat altijd deel uitmaakt van de leesselectie die ze meeneemt naar Noord-Frankrijk.

Esther Blomsfeld bladert en zoekt naar een bepaalde passage. Hoe zat dat ook weer met het bewustzijn, als vermogen dat mensen van andere wezens onderscheidt? Artificiële intelligentie versus bewustzijn, een wetenschappelijke en filosofische discussie waar ze met haar kinderen weleens over praat en er ook over van mening verschilt. Esther herleest het hoofdstuk dat hierop slaat. Neen, zij gelooft niet dat algoritmes tot bewustzijn kunnen leiden, gelukkig maar. Dat die AI-wezens verbluffende intellectuele prestaties kunnen leveren, daar is ze van overtuigd.

Het lijkt haar niet zonder gevaar als mensen met malafide bedoelingen er hun gang kunnen mee gaan. In elk geval houdt de inspanning om wetenschappelijke theorieën te doorgronden haar hersenen soepel.